

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 19 mars 1918 kl. 1 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4 i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fördelningen av böter enligt vissa av kristiden föranledda författningar.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 13, hava herrar *Magnusson* i Skövde och *Norman* hemställt, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att det täcktes Kungl. Maj:t snarast förordna, att bötesbelopp, som utdömas på grund av förordningar, som Kungl. Maj:t utfärdat eller kommer att utfärda för reglering av genom kristiden uppkomna förhållanden, såsom ransonerings- och övriga reglerings- och beslagsbestämmelser, skola i sin helhet tillfalla statsverket och livsmedelsnämnderna».

Motionen.

Med avseende på motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet, som vid behandlingen av ifrågavarande motion ansett det vara lämpligt att inhämta folkhushållningskommissionens yttrande i ämnet, har efter därom hos vederbörande statsråd gjord framställning, av nämnda kommission fått mottaga det utlåtande, som återgives i bilaga.

Vid granskning av förevarande motion får utskottet till en början erinra därom, att 1917 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 286) anhållit, »att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande i vad mån nu gällande författningar kunna sålunda ändras, att åklagare och beslagare tillkommande andelar i böter och beslagtagen egendom indragas till kronan, ävensom i vad mån bötes- och beslagsandelar i de fall, där de efter prövning möjligen

Utskottet.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 13 saml. 2 avd. 4 häft. (Nr 4.)

anses böra bibehållas, må kunna till beloppet begränsas». Det framgår härav, att riksdagen icke — såsom motionärerna synas förmena — *utan vidare* uttalat sig för borttagande av alla åklagarens bötesandelar, utan ställes i nämnda skrivelse under Kungl. Maj:ts övervägande, i vad mån åklagarböterna kunna indragas eller *begränsas*. Det förutsättes alltså, att vissa fall kunna förekomma, där omständigheterna tala för ett bibehållande av ifrågavarande slag av böter åtminstone i begränsad omfattning. Vad särskilt angår bötesstraff vid överträdelse av de av kristiden föranledda förordningarna, har i de alltsedan slutet av juli 1917 utfärdade, folkhushållningskommissionens verksamhet berörande förordningar den bestämmelsen ifråga om åklagarens andel i böterna tillämpats, att denna andel begränsats till högst 500 kronor. Med iakttagande av denna begränsning har vidare åklagarandelen i allmänhet varit inskränkt att omfatta en tredjedel av bötessumman eller, om angivare finnes, en sjättedel därav. Slutligen har i av Kungl. Maj:t den 14 december 1917 utfärdad kungörelse nämnda begränsning av åklagarens bötesandel i allmänhet genomförts beträffande de författningar, som utfärdats med anledning av kristiden. Utskottet är också övertygat, att Kungl. Maj:t i enlighet med riksdagens ovanberörda skrivelse kommer att vidtaga de ytterligare inskränkningar i åklagarens bötesandelar, som förhållandena kunna medgiva.

Av det ovan sagda är tydligt, att, då motionärerna påyrka ett fullständigt upphävande av gällande bestämmelser ifråga om åklagarandelen i böter av här avsett slag, de icke kunna för detta sitt yrkande hämta stöd i riksdagens av dem åberopade skrivelse 1917. Ehuru väl det är önskvärt, att de i denna skrivelse uttalade principer tillämpas så långt möjligt är, är det enligt utskottets mening varken tillrådligt eller välbetänkt att under nu rådande förhållanden bifalla den av motionärerna gjorda hemställan. Allra minst torde det i motionen antydda skäl härför, att kristidsförordningarna i det allmänna rättsmedvetandet stå så att säga lägre på rangskalan än andra författningar, förtjäna något avseende. Intet kan i själva verket vara vådligare och mera stridande mot det allmännas berättigade krav än att tillerkänna kristidsförordningarna en dylik undantagsställning. Det bör ihågkommas, att åtskilliga av dessa förordningar numera ägt gällande kraft så länge, att det på goda grunder kan förmodas, att allmänheten hunnit vänja sig vid desamma, vartill kommer, att det sedan länge tryckande nödläget snarast borde vara ägnat att hos en var inskräpa nödvändigheten av att lojalt och samvetsgrannt fullgöra sin plikt mot samhället. Då tyvärr förseelserna mot kristidsbestämmelserna icke desto mindre alltjämt synas vara utbredda, kan det enligt utskottets åsikt icke anses välbetänkt att vidtaga någon sådan åtgärd, som kunde vara ägnad att motverka de offentliga

myndigheternas arbete för upptäckande och lagförande av brottsliga åtgöranden i här förevarande avseende.

Av folkhushållningskommissionens bilagda yttrande, i vilket utskottet för sin del i allt väsentligt kan instämma, framgår, att den av motionärerna påyrkade totala indragningen av åklagarböterna är av natur att försvaga ett effektivt beifrande av förseelser mot kristidsförordningarna. Med styrka betonar också kommissionen, »att bestämmelser av i motionen avsett innehåll icke skulle befordra allmänt gagn». Vad beträffar de av motionärerna uttalade farhågorna för verkningarna av åklagarens »böteshunger», synas de utskottet i mycket överdrivna. Att häri se en medverkande orsak till de ofta förekommande åtal, som äga rum för relativt obetydliga överträdelser och underlåtenheter gent emot kristidsbestämmelserna, torde få anses utslutet, allra hälst som de i händelse av fällande dom åklagaren tillkommande böterna utgöra endast en sjättedel eller högst en tredjedel av den redan i och för sig i dessa fall oftast ytterst obetydliga bötessumman. Att märka är för övrigt med avseende på åklagarmaktens verksamhet, att den ingalunda uteslutande är inriktad på att beifra fel från de producerande samhällsklassernas sida. Den har jämväl en ytterst viktig uppgift i att förhindra en otillbörlig uppskörtning av allmänheten genom profithungriga mellanhänders åtgöranden och därigenom stävja det florerande jobberiet.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 mars 1918.

På utskottets vägnar:

E. MOBERGER.

Närvarande vid förevarande ärendes slutbehandling: herrar *Moberger*, *Sjögren*, *Sandberg*, *Isaksson*, *Sköld*,*) *Nilsson* i Antnäs, *Fast*,*) *Sundling*, *Svanberg**) och *Schill*.

*) Icke närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga 1.

Yttrande av Folkhushållningskommissionen.

Till Konungen.

Folkhushållningskommissionen har den 8 i denna månad anmodats avgiva underdånigt utlåtande över en i riksdagens andra kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott överlämnad motion av hrr Magnusson i Skövde och Norman, vari hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t snarast förordna, att bötesbelopp, som utdömas på grund av förordningar, som Eders Kungl. Maj:t utfärdat eller kommer att utfärdas för reglering av genom kristiden uppkomna förhållanden, såsom ransonerings- och övriga reglerings- och beslagsbestämmelser, skola i sin helhet tillfalla statsverket och livsmedelsnämnderna. I anledning härav får kommissionen i underdånighet anföra följande.

Sedan slutet av juli 1917 har i varje av Eders Kungl. Maj:t utfärdad, kommissionens verksamhet berörande förordning, i vilken innehållas bestämmelser om bötesstraff, den begränsning föreskrivits i fråga om åklagarens andel i böterna, att denna andel icke må uppgå till mera än högst 500 kronor. Åklagarandelen är med iakttagande av denna begränsning i allmänhet bestämd till en tredjedel av bötessumman eller, om angivare finns, en sjättedel därav. På framställning av kommissionen har Eders Kungl. Maj:t den 14 sistlidne december utfärdat kungörelse, varigenom sagda begränsning av åklagarens bötesandel förklarats skola gälla jämväl de kommissionens arbetsområde avseende författningar, som utfärdats tidigare än ovannämnda tidpunkt.

Enligt kommissionens mening skulle det under nuvarande situation ej vara tillrådligt att helt borttaga åklagarens andel i böter, som ådömas för ifrågavarande slags förseelser, eller att i vidare mån än som skett begränsa densamma.

Å ena sidan bör bemärkas, att tillsynen över kristidsföreskrifterna kräver från åklagarens sida ett synnerligen omfattande och tungt arbete, liksom även att de utredningar och undersökningar, som måste äga rum i kristidsmålen, ofta medföra kostnader, stundom betydande nog, för åklagarna, vilka icke äga tillfälle att få någon ersättning för dem annorledes än genom bötesandelen. Det beklagliga förhållandet, att kristidsöverträdelserna befinna sig i stadigt tilltagande och att, här såsom endels i andra länder, den av olika anledningar slappnade allmänna moralen icke på samma sätt som i fråga om andra brott står hjälpsamt och stödjande vid åklagarnas sida i deras arbete, gör givetvis, att åklagarnas verksamhet blivit mycket besvärligare och tyngre än under vanliga förhållanden. Det synes därför icke kunna med fullt fog begäras, att åklagarna skola bringa så ökade offer åt det allmänna som här är i fråga, utan att någon säkerhet är för handen att ersättning åtminstone delvis är att förvänta för det ökade arbetet och de ökade kostnaderna.

Å andra sidan vill kommissionen hava med all styrka betonat, att just nu vår folknäringsfråga befinner sig i ett mera än någonsin tidigare under krigsåren bekymmersamt läge, ej minst, beklagligt nog, i följd av en allmänt spridd underlåtenhet att efterfölja de till allmänt väl givna föreskrifterna. De inkomna tröskningsrapporterna varsla om en brist i de beräknade spannmålstillgångarna på hundratusentals ton, en brist, som icke kan annat än möjligen till en mindre del förklaras genom felkalky-

lering av skörden. Bristen avser dels höstsäden, dels ock framför allt vårsäden. I fråga om denna sistnämnda har den underlåtna redovisningen redan medfört, att de kortransonerade medborgarnas knappa ransoner lidit inskränkning, i det att havregryn på grynkortet icke kunnat i avsedd omfattning tillhandahållas. Och den ej minst för vårbruket i de viktigaste jordbruksdistrikten så nödvändiga foderransoneringen har av samma anledning ej heller kunnat vidmakthållas. Säkerligen blir det mycket svårt att utan biträde av en allmän folkmening åstadkomma den respekt för lag och författning, som är en förutsättning för, att staten skall kunna hoppas få i sin hand de för folknäringens tillgodoseende under återstoden av innevarande hushållningsår oundgängliga förnödenheterna. Men ej mindre säkert torde vara, att i detta allvarliga läge dessutom kräves ett energiskt arbete från de offentliga myndigheternas sida för brottsliga åtgörandens upptäckande och lagförande. Kommissionen åsyftar här ej endast förseelser i fråga om spannmålets redovisning, om ock dessa måhända nu få anses såsom de farligaste, utan jämväl allt övrigt åsidosättande av de av nödläget framkallade föreskrifterna. Ingen må kunna till sitt ursäktande få åberopa, att han ej känner sig övertygad om föreskrifternas rättvisa och nödvändighet, ej heller läser det gå an, att, såsom nu i stor utsträckning sker, anse förelupna förseelser såsom relativt obetydliga och ursäktliga, därför att de röra sig om exempelvis endast mindre partier. Om dylika synpunkter skulle få vara de utslagsgivande, skulle snart även den lojala allmänhetens laglydnad och vilja att stödja staten i dess ansträngningar för allmänt väl komma att undergrävas.

Från synpunkterna av de viktiga intressen, som kommissionen har att bevaka under växande svårigheter och växande motvillighet från stora delars av befolkningen sida, anser således kommissionen, att bestämmelser av i motionen avsett innehåll icke skulle befordra allmänt gagn.

Underdånigst.

K. DAHLBERG.

Carl Mannerfelt.
